

Minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen) aan hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld), 8 aug. 1950

Voor Hirschfeld persoonlijk.

In aansluiting aan mijn 202 en met referte aan Uw 354 moge ik U mededelen, dat in de Ministerraad het door U tegenover Hatta geuite vermoeden, dat de aanval te Makassar is opgezet door de RIS-legerleiding in Djakarta door velen als voor de hand liggend werd beschouwd. De samenwerking van land-, zee- en luchtmachtversterkingen veronderstelt een coördinerende centrale leiding. Het feit, dat de Sultan U niet wilde ontvangen wijst in dezelfde richting.

De hierdoor geschapen situatie beschouwt de Regering als zeer ernstig, te meer omdat van Indonesische zijde geen enkele aanvaardbare verklaring voor het optreden van de strijdkrachten der RIS is gegeven. Typerend is ook het feit, dat de gecombineerde aanvallen zijn ingezet zonder dat tevoren enige klacht over misdragingen van KNIL-militairen in Makassar te Uwer kennis was gebracht. Het is ons niet duidelijk, welke conclusies wij uit het gebeurde moeten trekken. Dat wij echter een dergelijke wijze van optreden niet kunnen tolereren spreekt vanzelf. Het is nuttig, dat wij dit niet alleen met woorden, maar ook met daden manifesteren. Daarom heeft Uw instructie aan de KPM en aan de Kortenaer de volledige instemming van de Regering. Voor zoveel nodig machtigt Zij U voorts al die maatregelen te treffen, welke in het bijzonder in het belang van bescherming van lijf en goed der Nederlandse gemeenschap te Makassar nodig mochten blijken.

Voorts hebben wij ons afgevraagd, of het gewenst zou zijn, dat U een formeel protest bij Hatta indiende in de vorm van een aide-mémoire, dat U zoudt kunnen achterlaten. Wij laten dit aan U over, omdat U beter dan wij op de hoogte zijt van de laatste ontwikkeling van zaken. Indien juist is, wat de radio meldt, namelijk, dat de KNIL-militairen te Makassar zouden hebben doen omroepen, dat zij zich tegen de eenheidsstaat kanten en zich bij Ambon aansluiten, betekent dit een verzwakking van ons standpunt, omdat dan de KNIL-militairen, die onder onze verantwoordelijkheid en bescherming staan, een eigen politieke rol gaan spelen die wij niet kunnen dekken. Hoe dit zij, wel zoudt U aan Hatta kunnen mededelen, dat U zich tot de UNCI wendt of reeds gewend heeft. Hier ligt immers een belangrijke taak voor de UNCI, die volgens art. VI der Mantelresolutie moet toezien op de naleving van hetgeen ter Ronde Tafel Conferentie is overeengekomen en deze taak ter RTC aanvaard heeft.

In dit verband ware gelijktijdig de kwestie van de afwikkeling van het KNIL-apparaat aan de UNCI voor te leggen. De hoofdoorzaak, waarom deze afwikkeling vertraagd wordt is gelegen in het feit, dat de Nederlandse Regering de Ambonese leden van het KNIL niet naar hun haardsteden kan terugbrengen. Daar de Nederlandse Regering, gezien ook wat thans in Makassar gebeurt, zedelijk niet verantwoord is de Ambonese soldaten tijdens de periode van afwikkeling aan hun lot over te laten, is het verlangen van de Ned. Regering om de Ambonezen naar Ambon terug te voeren zedelijk en juridisch ook als haar plicht te zien. De nog steeds niet opgeloste Ambonmoeilijkheid vormt daarom een voortdurende sta-in-de-weg voor een goede en vreedzame tenuitvoerlegging van hetgeen ter Ronde Tafel Conferentie is overeengekomen. Ook uit dien hoofde, en niet slechts uit de humanitaire overwegingen ten aanzien van de burgerbevolking, die aan haar brief ten grondslag liggen, heeft dus de UNCI een taak ten aanzien van de kwestie Ambon, welke taak de UNCI blijkens Uw 116 thans voor een deel begrijpt. Het benadrukken van de bovengeschetste zijde van het Ambonprobleem zal echter voor de UNCI een verbreding betekenen van de grondslag waarop zij gerechtigd en verplicht is in de

Ambonaffaire te interveniëren. De wijze, waarop U een en ander ter kennis van de UNCI wilt brengen laten wij aan U over.

Mocht U echter over de redactie tevoren met de Regering in overleg willen treden, dan is de Regering gaarne bereid U op zeer korte termijn Haar inzichten met betrekking tot de door U gekozen redactie mede te delen. U kunt echter momenteel beter dan de Regering beoordelen of de loop van zaken dit uitstel gedooft.

Wat de slotvraag van Uw 354 betreft, moet ik U mededelen, dat het wel uiterst moeilijk zal zijn Nikijuluw c.s. te beletten politieke munt uit het voorgevallene te slaan. Intussen tracht de Regering door zakelijke voorlichting van de publieke opinie te voorkomen, dat de zaak op de spits gedreven wordt. Ik heb hedenmorgen naar aanleiding van uit perskringen geoeffende aandrang om mededeling, wat de Regering terzake doet, slechts laten verluiden, dat U krachtige stappen bij de Regering van de RIS hebt ondernomen, maar ik heb geweigerd enig detail te verschaffen.

Ik hoop, dat de Indonesische Regering zal inzien, dat zij op de verkeerde weg is en dat deze aangelegenheid, die in staat is de gevoelens in Indonesië en Nederland tegen elkander op te zetten - wat naar ik aanneem niet de bedoeling van de RIS-Regering of van een harer leden kan zijn - op geheel andere wijze moet worden opgelost.

Het bovenstaande was voor uitseinen gereed bij binnenkomst van Uw 356. Daaruit blijkt, dat U Hatta schriftelijk ervan in kennis stelde, dat en waarom de Kortenaer in opdracht van de Regering Makassarwaarts is gedirigeerd en de UNCI hiervan in kennis werd gesteld. Voorts dat U de UNCI mondeling officieel om interventie hebt verzocht. Hiermede wordt dezerzijds geheel ingestemd. Desniettemin komt het de Regering in dit stadium gewenst voor alsnog de UNCI te verzoeken om ook op de hierboven uiteengezette gronden in de Makassaraffaire en de Ambonzaak te interveniëren.